

УДК [338.139:371](477)
DOI: 10.31891/2307-5740-2020-284-4(2)-40

КОНОВАЛЕНКО А. С.

Таврійський державний агротехнологічний університет ім.Д.Моторного

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ХАРЧУВАННЯ ДІТЕЙ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

В Україні активно триває реформування системи організації харчування у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), що проводяться Міністерством освіти і науки. Міністерство охорони здоров'я України впроваджує оновлені Норми фізіологічних потреб населення України із урахуванням рекомендацій та стандартів ВООЗ та Європейської агенції з харчової безпеки. Одним з найважливіших напрямів реформи освіти є створення безпечного освітнього простору для дітей шкільного віку, у тому числі в аспектах забезпечення дітей якісним та безпечним харчуванням у ЗЗСО. Необхідність комплексного та системного підходу до розробки нових механізмів організації харчування у навчальних закладах розширює коло наукових проблем та завдань наукового пошуку, що потребують розв'язання задля забезпечення ефективного вирішення існуючих проблем управління діяльністю постачальників послуг харчування дітей у загальноосвітніх закладах.

Дослідження сучасного стану організації харчування дітей у закладах загальної освіти.

Методологічною та теоретичною основами дослідження є економічна теорія, наукові розробки науковців у питаннях організації харчування дітей у системі загальної середньої освіти, методичні інструкції та норми державного регулювання системи організації харчування дітей у навчальних закладах тощо. В ході дослідження використано такі методи: абстрактно-логічний, емпіричний, порівняльного аналізу, середніх величин, узагальнення та інші.

У статті наводиться аналіз існуючих моделей організації харчування дітей у ЗЗСО в Україні. Проаналізовано рівень забезпеченості учнів харчуванням. Наведено аналіз механізму регулювання організації харчування у навчальних закладах та визначено місце маркетингу у системі забезпечення організації харчування у ЗЗСО. Розкрито напрями маркетингового забезпечення організації харчування у ЗЗСО.

З метою розробки перспективних напрямів модернізації системи організації харчування у закладах загальної середньої освіти в Україні за результатами проведеного дослідження доведено:

1) харчування дітей шкільного віку у межах організованого колективу є оптимальною формою забезпечення дітей гарячим харчуванням протягом навчального дня;

2) рівень забезпеченості учнів ЗЗСО харчуванням є недостатнім, однак має позитивну динаміку;

3) маркетингове забезпечення організації харчування дітей у ЗЗСО є інструментом підвищення ступеню досягнення цілей навчального закладу зі створення безпечного освітнього простору наряду з інноваційно-інвестиційним, фінансово-економічним, нормативно-правовим, матеріально-технічним, інформаційно-комунікаційним, кадровим забезпеченням;

4) маркетингове забезпечення організації харчування дітей у ЗЗСО є інструментом створення сприятливих умов для підвищення фінансової автономії закладів та реалізується шляхом здійснення маркетингової товарної, цінової, комунікаційної політики, політики розподілу, маркетингу стосунків.

Наведені напрями відповідають вектору реформування освітнього простору в Україні та дозволяють стверджувати, що впровадження маркетингового механізму у систему організації харчування дітей у загальноосвітніх закладах може бути потужним інструментом підвищення якості та безпечності харчування дітей, з одного боку, та підґрунтям фінансової автономії закладів освіти, з іншого.

Ключові слова: заклади загальної середньої освіти, організація харчування, маркетинг, маркетингове забезпечення, інституційний механізм, маркетинговий механізм.

KONOVALENKO A.

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

ECONOMIC ASPECTS OF CHILDREN'S NUTRITION ORGANIZATION IN SCHOOLS

The reform of the system of catering in general secondary education in Ukraine carried out by the Ministry of Education and Science, is underway. The Ministry of Health of Ukraine implements the updated Norms of physiological needs of the population of Ukraine taking into account the recommendations and standards of the WHO and the European Food Safety Agency. One of the most important areas of education reform is the creation of a safe educational space for school-age children, including in terms of providing children with quality and safe food in the school. The need for a comprehensive and systematic approach to the development of new mechanisms for nutrition in educational institutions expands the range of scientific problems and research problems that need to be addressed to ensure effective management of existing problems of managing the activities of child nutrition providers in secondary schools.

Research of the current state of children's nutrition in general education institutions.

Methodological and theoretical bases of the research are economic theory, scientific developments of scientists in the organization of children's nutrition in the system of general secondary education, methodical instructions and norms of state regulation of the system of children's nutrition in educational institutions, etc. The following methods were used in the study: abstract-logical, empirical, comparative analysis, averages, generalizations and others.

The article provides an analysis of existing models of children's nutrition in the schools in Ukraine. The level of students' food supply was analyzed. The analysis of the mechanism of regulation of the organization of a food in educational institutions is resulted and the place of marketing in system of maintenance of the organization of a food in schools is defined. The directions of marketing support of the organization of food in schools are opened.

Conclusions. In order to develop promising areas for modernization of the food organization system in general secondary education institutions in Ukraine, the results of the study proved:

1) nutrition of school-age children within the organized team is the optimal form of providing children with hot meals during the school day;

2) the level of food security for schoolers is insufficient, but has a positive dynamics;

3) marketing support for the organization of children's nutrition in schools is a tool to increase the degree of achievement of the goals of the educational institution to create a safe educational space along with innovation and investment, financial and economic, regulatory, logistical, information and communication, staffing;

4) marketing support for the organization of children's nutrition in schools is a tool for creating favorable conditions for increasing the financial autonomy of institutions and is implemented through the implementation of marketing product, pricing, communication policy, distribution policy, marketing relations.

These directions correspond to the vector of reforming the educational space in Ukraine and suggest that the introduction of a marketing mechanism in the system of children's nutrition in secondary schools can be a powerful tool to improve the quality and safety of children's nutrition, on the one hand, and the basis of financial autonomy of educational institutions.

Key words: general secondary education institutions, catering, marketing, marketing support, institutional mechanism, marketing mechanism.

Вступ. В Україні активно триває реформування системи організації харчування у закладах загальної середньої освіти (ЗСГО), що проводяться Міністерством освіти і науки. Міністерство охорони здоров'я України впроваджує оновлені Норми фізіологічних потреб населення України із урахуванням рекомендацій та стандартів ВООЗ та Європейської агенції з харчової безпеки. Одним з найважливіших напрямів реформи освіти є створення безпечного освітнього простору для дітей шкільного віку, у тому числі в аспектах забезпечення дітей якісним та безпечним харчуванням у ЗСГО. Необхідність комплексного та системного підходу до розробки нових механізмів організації харчування у навчальних закладах розширює коло наукових проблем та завдань наукового пошуку, що потребують розв'язання задля забезпечення ефективного вирішення існуючих проблем управління діяльністю постачальників послуг харчування дітей у загальноосвітніх закладах.

Питання організації харчування дітей у ЗСГО стали об'єктом дослідження вітчизняних науковців. Зокрема, програми харчування дітей у закладах освіти, запроваджені у зарубіжних країнах, й напрями модернізації громадського харчування у школах позначено у роботах Безтелесної Л., Пляшко О., Малков Д. [1]. Проблематика ціноутворення у сфері шкільного харчування, питання встановлення граничних торговельних націнок та економічні аспекти розпорядження приміщеннями шкільних їдалень розкрито у роботах Белкіна Л.М. [2]. Безпала З. В., Саргош О. Д. у своїх роботах розкривали окремі аспекти організації харчування у різних регіонах України Свистун Т.В., Лянна А.С. досліджували організацію харчування школярів як прикладу ринку громадського харчування [4]. У своїх роботах Бабюк А.В., Макарова О.В. Рогозинський М.С. [5] досліджували чинники, що впливають на рівень якості та безпечності харчування дітей, у тому числі при харчуванні їх у навчальних закладах.

За результатами проведених досліджень науковцями зазначено існування системних проблем в системі організації харчування дітей у ЗСГО. Разом з тим низький рівень задоволеності учнів ЗСГО харчуванням, смаковими характеристиками страв, що пропонуються у шкільних їдальнях, вказують на наявність низки проблем у питаннях економіки та управління системою організації харчування у ЗСГО, що потребує подальших досліджень та наукового обґрунтування інноваційних підходів модернізації харчового сервісу загальноосвітніх закладів України.

Мета та завдання статті

Метою статті є дослідження сучасного стану організації харчування дітей у ЗСГО. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: визначити існуючі моделі організації харчування у ЗСГО в Україні, проаналізувати рівень забезпеченості учнів харчуванням, дослідити механізм регулювання організації харчування у навчальних закладах та місце маркетингу у системі забезпечення організації харчування у ЗСГО.

Методика дослідження

Методологічною та теоретичною основами дослідження є економічна теорія, наукові розробки науковців у питаннях організації харчування дітей у системі загальної середньої освіти, методичні інструкції та норми державного регулювання системи організації харчування дітей у навчальних закладах тощо. В ході дослідження використано загально-наукові методи: абстрактно-логічний, емпіричний, порівняльного аналізу, середніх величин, узагальнення та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження

Під час навчання значний час діти шкільного віку перебувають у закладах освіти. В Україні харчування дітей шкільного віку за межами дома найчастіше передбачає отримання готових страв або буфетної продукції у шкільних їдальнях. Згідно Методичних рекомендацій з організації харчування учнів у загальноосвітніх навчальних закладах «харчування учнів міських і сільських загальноосвітніх навчальних закладів здійснюється за місцем навчання у закладах ресторанного господарства» [6].

У ЗСГО в Україні застосовують декілька технологічних моделей організації харчування дітей (рис.1).

Згідно із встановленими правилами у ЗСГО на 18–20 класів організують їдальні, що працюють на сировині, а у ЗСГО на 30 та більше класів – їдальні, які забезпечуються усіма видами напівфабрикатів із базових їдалень або комбінатів шкільного харчування. За типом виробництва та обслуговування виділяють шкільні їдальні, що працюють на сировині та напівфабрикатах, та роздаткові їдальні, що реалізують готові сніданки та обіди, які було виготовлено на інших підприємствах харчування. В разі відсутності їдальні у школах, організують буфет, який здійснює реалізацію сніданків та буфетної продукції [6].

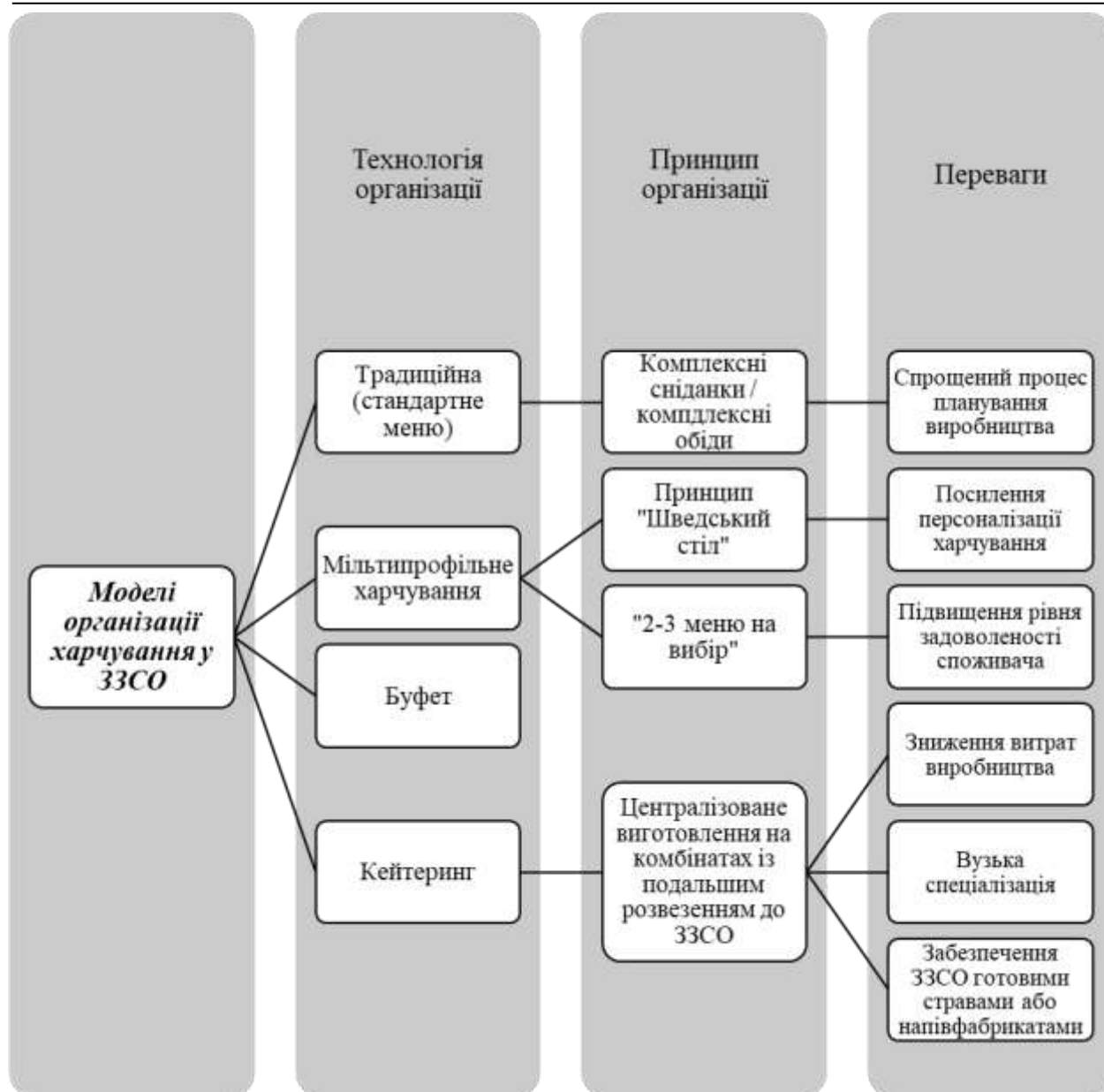

Рис.1. Моделі організації харчування у ЗЗСО в Україні

*побудовано автором

За даними 2019 р. в Україні 93,9% ЗЗСО забезпечені їдальнею або буфетом, які забезпечують гарячим харчуванням 68,63% учнів, у тому числі 34,6% учнів в Україні забезпечені безплатним гарячим харчуванням (табл.1).

Ситуація із забезпеченістю дітей гарячим харчування в Україні має позитивну динаміку. На початок 2020 р. не мали власних харчоблоків 976 ЗЗСО та забезпечувались лише буфетною продукцією 510 (3,2 %) шкіл. Для порівняння у 2017 р. забезпечувались лише буфетною продукцією 758 (4,5%) шкіл [4].

Керівництво ЗЗСО забезпечує дітей харчуванням власними силами або залучає сторонніх осіб для надання послуг харчування на основі проведення відкритих тендерних торгів. В Україні частіше за все надають послуги харчування в закладах освіти суб'єкти господарювання з малою потужністю, компанії та ФОП за КВЕД «56.29 Постачання інших готових страв» [6].

Шкільні базові їдальні та комбінати харчування виготовляють сніданки, обіди та мучні кондитерські вироби з метою їх централізованого постачання до їдалень та буфетів прикріплених шкіл. Комбінати шкільного харчування порівняно з базовою шкільною їдальнею виготовляють більші обсяги продукції, працюють на сировині, обслуговують 10–25 прикріплених шкіл.

Отримані результати вибіркового обстеження 20 загальноосвітніх закладів України з різних регіонів та типом населеного пункту, у якому вони знаходяться, доводять, що за всіма закладами спостерігається часткова забезпеченість дітей харчуванням, у тому числі гарячим (табл.2, рис.2).

Сприяє охопленості та забезпеченості харчуванням програма забезпечення безплатним харчуванням дітей пільгових категорій та на основі рішення місцевих органів самоврядування учнів 1-4 класів. Безплатне харчування дітей початкової школи підвищує рівень забезпеченості дітей гарячим харчуванням, однак,

з'являється проблема виникнення значних залишків їжі, що підлягають утилізації, адже меню не враховує уподобань дітей. Забезпеченість дітей харчуванням поступово знижується у процесі їх зростання. Найменша частка дітей, що харчується у шкільній їдальні – це учні старших класів. Така ситуація свідчить про те, що, не дивлячись на значний рівень регламентації організації харчування у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО), діяльність організаторів послуг харчування у закладах освіти відбувається в умовах конкурентного середовища та потребує інноваційних підходів до формування стосунків зі споживачами.

Таблиця 1

Забезпеченість харчуванням учнів ЗЗСО України*, 2019 р.

Регіон	Забезпеченість ЗЗСО їдальнею або буфетом, %	Частка дітей, забезпечених гарячим харчуванням, %	
		загалом	у т.ч. безплатним
Загалом по Україні, у т.ч.	93,9	68,63	34,60
Вінницька область	98,9	71,16	41,61
Волинська область	88,5	80,06	30,60
Дніпропетровська область	98,4	76,60	44,96
Донецька область	99,1	71,83	38,89
Житомирська область	98,1	64,72	35,76
Закарпатська область	82,2	45,32	13,71
Запорізька область	96,4	59,00	26,69
Івано-Франківська область	91,1	93,47	14,23
Київська область	96,1	50,83	29,40
Кіровоградська область	94,1	65,52	43,28
Луганська область	94,5	69,30	45,39
Львівська область	82,2	66,79	27,44
Миколаївська область	97,5	66,67	42,35
Одеська область	98,1	53,74	39,51
Полтавська область	99,2	75,69	34,88
Рівненська область	93,8	70,62	34,92
Сумська область	98,9	73,91	42,94
Тернопільська область	93,3	67,30	23,27
Харківська область	97,5	84,59	42,87
Херсонська область	96,6	56,05	32,04
Хмельницька область	98,2	91,27	39,49
Черкаська область	98,3	70,13	38,42
Чернівецька область	97,1	71,31	23,62
Чернігівська область	95,6	77,46	24,77
м.Київ	94,8	59,27	41,56

*побудовано автором на даними [7].

Таблиця 2

Забезпеченість гарячим харчуванням учнів за результатами вибіркового обстеження ЗЗСО України*, 2019 р.

ЗЗСО	Середньорічна кількість учнів, осіб	Кількість учнів, охоплених харчуванням	Частка, від загальної кількості учнів, %	Кількість учнів, охоплених гарячим харчуванням, осіб	Частка, від загальної кількості учнів, %	Безоплатне харчування дітей 1-4 класів за рахунок місцевого бюджету	Безоплатне харчування дітей пільгових категорій
Власні сили							
1	1025	962	93,85	695	67,80	так	так
2	585	235	40,17	235	40,17	так	так
3	212	194	91,70	100	47,17	так	так
4	890	515	57,87	403	45,28	ні	так
5	50	50	100,00	50	100,00	так	так
6	801	787	98,25	787	98,25	так	так
7	244	15	6,16	141	57,79	так	так
8	567	537	94,71	537	94,71	так	так
9	715	715	100,00	415	58,04	так	так
У середньому			82,41		67,69		
Постачальник послуг харчування							
10	323	146	45,20	146	45,20	так	так
11	378	251	66,40	251	66,40	так	так
12	642	413	64,33	348	54,21	так	так
13	186	145	77,96	145	77,96	ні	так
14	382	382	100,00	382	100,00	так	так
15	941	600	63,76	320	34,01	так	так
У середньому			69,61		62,96		

ЗЗСО	Середньорічна кількість учнів, осіб	Кількість учнів, охоплених харчуванням	Частка, від загальної кількості учнів, %	Кількість учнів, охоплених гарячим харчуванням, осіб	Частка, від загальної кількості учнів, %	Безоплатне харчування дітей 1-4 класів за рахунок місцевого бюджету	Безоплатне харчування дітей пільгових категорій
Кейтеринг							
16	431	400	92,81	279	64,73	так	так
17	616	530	86,04	530	86,04	так	так
18	451	351	77,83	266	58,98	ні	так
19	1204	232	19,27	232	19,27	ні	так
20	215	115	53,49	110	51,16	ні	так
У середньому			65,89		56,04		

*укладено автором за результатами власного дослідження

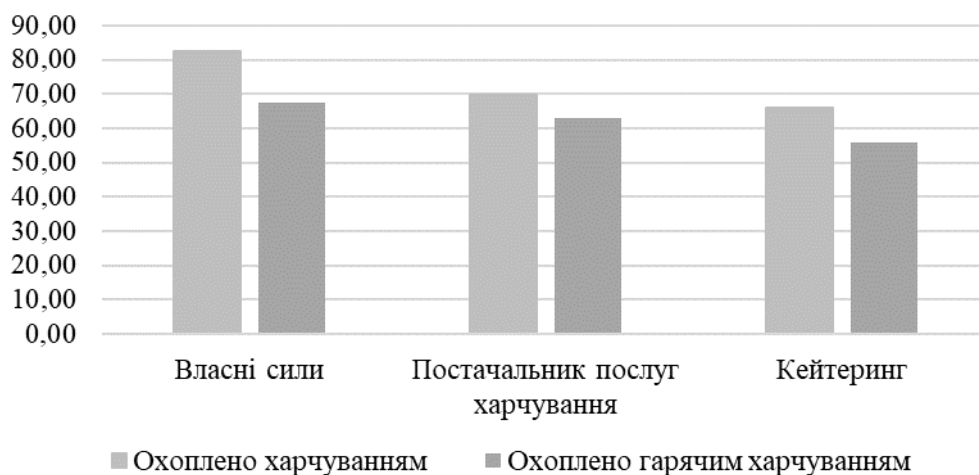

Рис. 2. Охоплення учнів ЗЗСО харчуванням за різними моделями організації харчування, %

Діти шкільного віку у процесі дорослішання частіше стикаються із можливістю обирати джерело отримання їжі протягом навчального дня, розглядаючи як альтернативу харчуванню у шкільній їдальні придбання їжі у супермаркетах та закладах громадського харчування, що розташовані поблизу навчальних закладів. Різниця у рівні затребуваності учнями послуг шкільної їдальні свідчить не тільки про наявність системних проблем, а й демонструє результати різних підходів окремих закладів освіти до організації харчування.

Експеримент загальноосвітніх закладів №№ 42, 98, 4, 60, 53 м. Львова доводить доцільність маркетингових підходів та підвищення ефективності діяльності шкільної їдальні за рахунок орієнтації на запити споживача. Так, учням за участю їх батьків запропонували обирати серед страв, що пропонує шкільна їдальня, ті, що їм більше до вподоби. Про свій вибір діти повідомляють заздалегідь, на тиждень уперед. Учні мають змогу обрати одну з 2-3 страв. Проект отримав позитивні відгуки від батьків та дітей. Керівники ЗЗСО зазначають, що до експерименту учні залишали більшу частку обіду на тарілках, а після змін – з'їдають 80% порції [8].

Сприйняття послуги харчування у загальноосвітніх закладах з огляду на функціонування у конкурентному середовищі, передбачає доцільність застосування маркетингового підходу для підвищення конкурентоспроможності шкільної їдальні, порівняно з аналогічними закладами, шляхом впровадження маркетингових підходів. У такому випадку організації харчування у загальноосвітніх навчальних закладах має здійснюватися на засадах концепції соціально-етичного маркетингу, шляхом досягнення триєдиної мети: задоволення потреб споживача, забезпечення оптимального рівня ефективності діяльності, врахування цінностей та інтересів суспільства. Відповідно до запропонований розширений підхід до організації харчування дітей у ЗЗСО [9, 10], роль інституційного механізму полягає у забезпеченні подолання існуючих або потенційних ризиків та загроз безпеці харчування, а роль маркетингового механізму полягає у використанні існуючого потенціалу підвищення якості та безпечності харчування учнів у ЗЗСО до найвищого, якого можна досягти у існуючих умовах (табл.3).

Маркетингове забезпечення пропонується розглядати як один з видів забезпечення організації харчування у ЗЗСО, який передбачає 5 ключових напрямів (рис.3):

- реалізація маркетингової товарної політики (формування оптимального асортименту та меню із дотриманням встановлених норм харчування, контроль якості та безпечності харчування, персоналізація харчування, дотримання встановлених стандартів тощо);

- формування маркетингової цінової політики (ціноутворення, система гнучких цін, визначення вартості абонементів, термінів оплати, умов попередньої оплати, знижки тощо);
- розробка політики розподілу (формат технології організації обслуговування автоматизація процесів обслуговування тощо);
- впровадження маркетингової комунікаційної політики (надання повної, достовірної інформації щодо продуктів та послуг ідальні, налагодження інформаційного обміну між суб'єктами маркетингу, забезпечення доступності та прозорості інформації щодо організації харчування, заходи зі стимулювання збуту, програма соціальної відповідальності бізнесу, популяризація принципів здорового харчування тощо);
- розвиток маркетингу стосунків (сприяння підвищенню рівня благополуччя взаємодії суб'єктів маркетингу, формування довгострокових партнерських відносин із постачальниками продуктів харчування, персоналізація обслуговування тощо).

Таблиця 3

Розширений підхід до розуміння механізму організації харчування дітей у ЗЗСО*

Інституційний механізм	Маркетинговий механізм
Стратегічна мета	
Забезпечення продовольчої безпеки, захисту вразливих категорій населення, високого рівня якості життя населення	Гармонізація інтересів зацікавлених осіб, максимізація ефективності організації харчування у ЗЗСО
Пріоритет	
Відповідність формалізованим нормам, вимогам, стандартам	Відповідність очікуванням споживачів та стейкхолдерів
Сприйняття середовища	
Регламентоване середовище перебування дітей шкільного віку в умовах організованого колективу	Конкурентне середовище, бізнес-середовище в умовах ринкової економіки
Вектор зусиль	
Встановлення обмежень: нормативне регулювання, вимоги, стандарти; контроль, покарання порушників правил функціонування системи; контроль перебування дітей та обмеження їх переміщення за межі організованого колективу протягом навчального дня	Розвиток можливостей: вибору споживачами джерел продуктів та послуги для задоволення власних потреб; впливу споживача на процес оптимізації системи організації харчування у ЗЗСО
Індикатори	
Фізична доступність харчування Фінансова доступність харчування Якість та безпечність продуктів та послуг харчування	Рівень задоволеності споживача сервісом та його лояльність до закладу харчування у ЗЗСО, модель споживчої поведінки дітей шкільного віку Економічна ефективність діяльності постачальників продуктів та послуг харчування для дітей у ЗЗСО Відповідність інтересам суспільства (забезпечення фізичної, фінансової доступності, якості та безпечності продуктів і послуг харчування дітей)

*побудовано автором

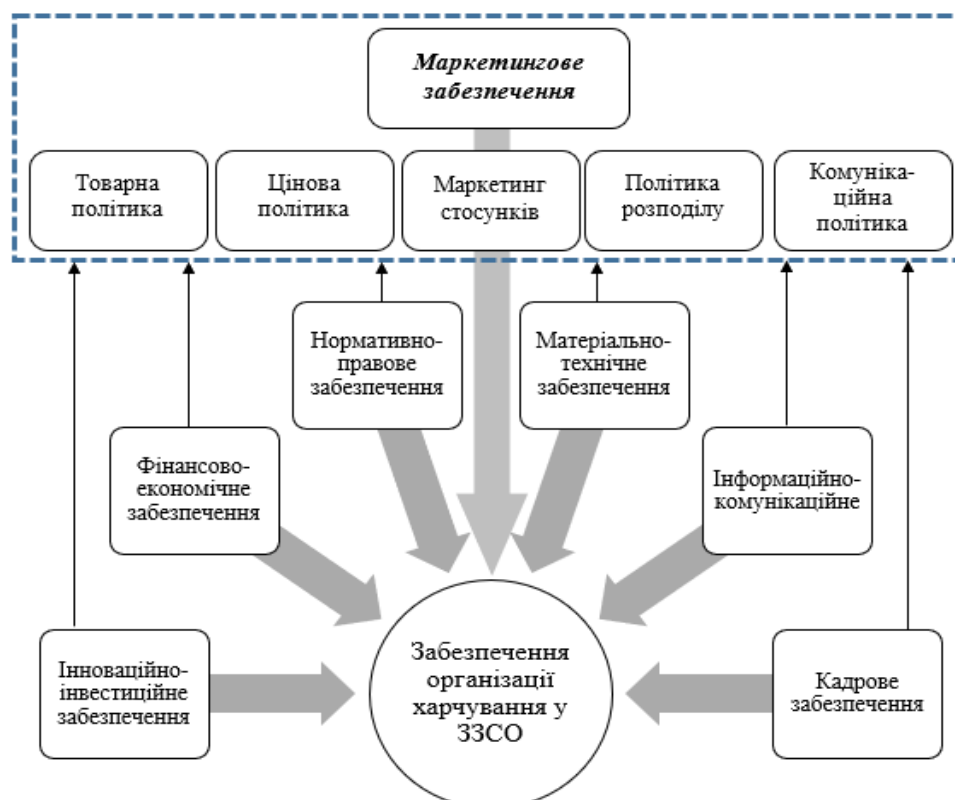

Рис.3. Місце маркетингу у забезпеченні організації харчування дітей у ЗЗСО

*побудовано автором

Підвищення рівня маркетингового забезпечення організації харчування у ЗЗСО сприятиме зростанню рівня забезпеченості дітей харчуванням та фінансовій автономії закладу й отриманню у розпорядження школи додаткових коштів. Тому визначення перспективних напрямів розвитку організації харчування у загальноосвітніх навчальних закладах має ґрунтуватись на результатах маркетингового дослідження ринку продуктів та послуг харчування, а також сфери надання послуг харчування (закладів громадського харчування) з огляду на його безпосередній систематичний вплив на формування рівня задоволеності споживачів (дітей) даними послугами та вплив діяльності суб'єктів господарювання на даному ринку на модель споживчої поведінки дітей шкільного віку.

Висновки. За результатами проведеного дослідження зроблено висновки:

- 1) харчування дітей шкільного віку у межах організованого колективу є оптимальною формою забезпечення дітей гарячим харчуванням протягом навчального дня;
- 2) рівень забезпеченості учнів ЗЗСО харчуванням є недостатнім, однак має позитивну динаміку;
- 3) маркетингове забезпечення організації харчування дітей у ЗЗСО є інструментом підвищення ступеню досягнення цілей навчального закладу зі створення безпечного освітнього простору наряду з інноваційно-інвестиційним, фінансово-економічним, нормативно-правовим, матеріально-технічним, інформаційно-комунікаційним, кадровим забезпеченням;
- 4) маркетингове забезпечення організації харчування дітей у ЗЗСО є інструментом створення сприятливих умов для підвищення фінансової автономії закладів та реалізується шляхом здійснення маркетингової товарної, цінової, комунікаційної політики, політики розподілу, маркетингу стосунків.

Література

1. Безтелесна, Л., Пляшко, О., Малков, Д. (2019). Громадське харчування як індикатор якості життя людських ресурсів та соціально-економічного розвитку суспільства. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, 23, 4-12. Retrieved from <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/186>
2. Белкін, Л.М. (2011). Статистика вартості харчування учнів загальноосвітніх шкіл за бюджетні кошти та проблема встановлення граничних торговельних націнок. *Щоквартальний науково-інформаційний журнал "Статистика України"*. №3(54). С.46-49.
3. Безпала, З.В., Саргош, О.Д. (2013). Особливості організації харчування учнів міських загальноосвітніх шкіл. *СМБ*. №4-2 (42). Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/osoblivosti-organizatsiyi-harchuvannya-uchniv-miskih-zagalnoosvitnih-shkil>.
4. Свистун, Т.В., Лянна А.С. (2017). Дослідження ринку громадського харчування України на прикладі організації харчування школярів. *Економіка харчової промисловості*. Т. 9, Вип. 1. С. 21–24.
5. Безпека харчування [Текст] : сучасні проблеми : посібник-довідник / [та ін.] ; уклад. А. В. Бабюк, О. В. Макарова, М. С. Рогозинський. – Чернівці : Книги-XXI, 2005. – 456 с.
6. Методичні рекомендації з організації харчування учнів у загальноосвітніх навчальних закладах http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/printable_article?art_id=83659
7. Портал відкритих даних ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Retrieved from <http://opendata.iea.gov.ua/>
8. У 5 школах Львова стартував пілотний проект для учнів «Обід на вибір». Офіційний сайт Львівської міської ради. Retrieved from <https://city-adm.lviv.ua/news/society/education/245879-u-5-shkolakh-lvova-startuvav-pilotnyi-proekt-dlia-uchniv-obid-na-vybir>
9. Коноваленко А.С. Управління безпекою харчування дітей. *Економіка харчової промисловості*. 2020. Т.12, вип. 1. С. 28-34. doi:10.15673/fe.v12i1.1666
10. Лагодієнко В.В., Голодонюк О.М., Мільчева В.В. Маркетингова стратегія виведення на ринок інноваційного продукту. *Економіка харчової промисловості*. Т.10, Вип. 2. 2018. С. 40-50.

References

1. Beztelesna, L., Pliashko, O., Malkov, D. (2019). Catering as an indicator of the quality of life of human resources and socio-economic development of society. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, 23, P. 4-12. Retrieved from <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/186> [in Ukr.].
2. Bielkin, L.M. (2011). Statistics of the cost of food for secondary school students at the expense of the budget and the problem of setting marginal trade margins. *Quarterly scientific and information magazine "Statistics of Ukraine"*. 3(54). P. 46-49. [in Ukr.].
3. Bezpala, Z.V., Sarhosh, O.D. (2013). Features of the organization of food of pupils of city comprehensive schools. *SMB*. 4-2 (42). Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/osoblivosti-organizatsiyi-harchuvannya-uchniv-miskih-zagalnoosvitnih-shkil>. [in Ukr.].
4. Svystun, T.V., Lianna A.S. (2017). Research of the public catering market of Ukraine on the example of organization of school meals. *Economics of the food industry*. 9, vol. 1. P. 21–24. [in Ukr.].
5. Babiuk, A. V., Makarova, O. V., Rohozynskyi, M. S. (2005). Food safety: modern problems: a guide. [in Ukr.].
6. Methodical recommendations for the organization of students' nutrition in secondary schools. Retrieved from http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/printable_article?art_id=83659 [in Ukr.].
7. DNU Open Data Portal "Institute of Educational Analytics". Retrieved from <http://opendata.iea.gov.ua/> [in Ukr.].
8. A pilot project for students "Lunch of your choice" has started in 5 schools of Lviv. Official site of Lviv City Council. Retrieved from <https://city-adm.lviv.ua/news/society/education/245879-u-5-shkolakh-lvova-startuvav-pilotnyi-proekt-dlia-uchniv-obid-na-vybir> [in Ukr.].
9. Konovalenko A.S. (2020). Children Nutrition Safety Management. *Food Industry Economics*, Vol. 12, Issue 1, 28-34. doi:10.15673/fe.v12i1.1666 [in Ukr.].
10. Lagodiienko V.V., Golodonyuk O.M., Milcheva V.V. Marketing strategy for bringing an innovative product to market. *Economics of the food industry*. Т.10, Vip. 2. 2018. pp. 40-50. [in Ukr.].

Надійшла / Paper received : 04.08.2020
Надрукована / Paper Printed : 28.09.2020